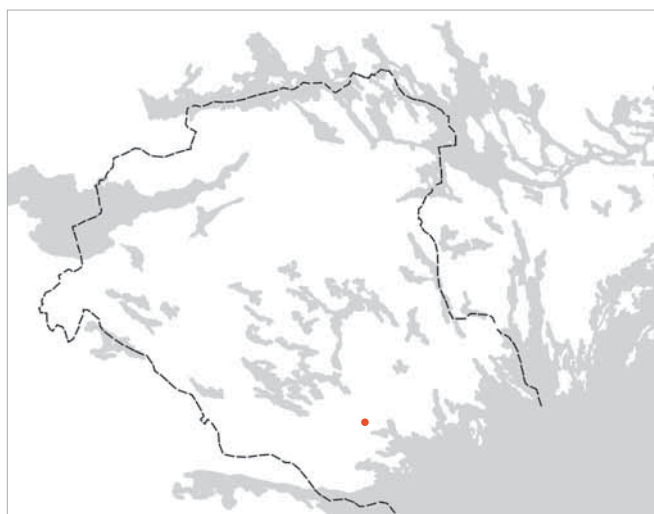

Särskild utredning

Anderslund

Anderslund 1:3, Oppeby, Nikolai socken, Nyköpings kommun,
Södermanlands län.

Patrik Gustafsson

Särskild utredning

Anderslund

Anderslund 1:3, Oppeby, Nikolai socken, Nyköpings kommun,
Södermanlands län.

Patrik Gustafsson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2007

© 2007 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@kuf.dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Patrik Gustafsson
Omslagsbild: Södermanlands län. Utredningsområdets geografiska läge markerat med röd punkt.

Där inget annat anges har den digitala Fastighetskartan, respektive Gröna kartan (GSD) för Södermanlands län använts som underlag.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 97.0350.

Nyköping 2007

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 5

Syfte och metod 5

Syfte
Metod

Landskap 5

Natur
Kultur

Beskrivning av den särskilda utredning 6

Sammanfattning 8

Referenser 8

Arkiv

Administrativa uppgifter 8

Bilagor 9

1. Schakttabell
2. Fastighetskartan (GSD) med fornlämnings-översikten. Utredningsområdet utmarkerat med blå skraffering. Skala 1:10 000.
3. Schaktplan. Skala 1:2000.

Figur 1. Översiktskarta över Södermanlands län med kommuner, större orter, vägar och angränsande län. Utredningsområdets geografiska belägenhet är markerat med röd kontur. Skala 1:800 000.

Utgångspunkt

Sektor arkeologi vid Sörmlands museum har under perioden 2006-05-24 & 2006-06-02 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Nyköpings kommun hade beslutat att påbörja arbetet med att utreda förutsättningarna för ny detaljplan inom ett område söder om Rv 52 i Nyköpings västra utkant.

Bakgrunden till den nya detaljplanen var att intressenten/ägaren hade för avsikt att anlägga trädgård med utställning och försäljning av trädgårdsartiklar, ny parkeringsplats samt uppföra ett bostadshus inom det planerade detaljplaneområdet. Inom planområdet och i närområdet finns flera kända fasta fornlämningar registrerade. Lämningarna kan utifrån typ, form och läge i landskapet knytas till tidsperioden senneolitikum/bronsålder-historisk tid. Den kända fornlämningsbildens tillsammans med de topografiska förutsättningarna indikerade att det kunde finnas hittills okända fornlämningar inom aktuellt planområde. Utredningsområdet var beläget inom Anderslund 1:3, Oppeby, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län (se figur 1 och 3).

Utredningsområdet var cirka 365 meter långt och cirka 205 meter brett, det vill säga cirka 45 842 m² stort.

Ansvarig för kostnaden var Thord Johansson. Beslut i ärendet var fattat av länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11§ Lagen (1988:950) om kulturminnen mm (1st dnr: 431-3079-2006).

Ansvarig för den särskilda utredningen var arkeolog Patrik Gustafsson som också har sammanställt föreliggande rapport. I fältarbetet deltog även arkeolog Mikael Nordin och arkeolog Ingeborg Svensson.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den särskilda utredningen var att, i enlighet med 2 kap 11§ i Lagen (1988:950) om kulturminnen mm., fastställa om det förekommer fornlämning inom det av länsstyrelsen angivna utredningsområdet. Den särskilda utredningen skall även ge en fördjupad bild av fornlämningsbeståndet samt utgöra ett beslutsunderlag för länsstyrelsens handläggning av ärendet.

Metod

Den särskilda utredningen var uppdelad i två steg. I utredningens *etapp 1* utfördes en genomgång av Fornminnesregistret (FMR & FMIS) med tillhörande ekonomisk karta och den topografiska kartan. Ytterligare kartmaterial har utgjorts av Fastighetskartan (GSD) och Jordartskartan (SGU). Uppgifter om lösfynd har

studerats i Översiktsdatabasen (SHM) och Sörmlands museums arkiv (SMA). En genomgång av äldre kartmaterial har även genomförts (LMV). Genomgången av arkiv- och kartmaterialet gjordes för att få en uppfattning om förutsättningarna för förhistorisk och historisk bebyggelse samt för att påvisa indikationer på fornlämningar inom området. Därefter utfördes en inventering av det aktuella utredningsområdet samt en besiktning av tidigare registrerade forn- och kulturlämningar inom och i utredningsområdets närhet. Under inventeringen konstaterades lämpliga lägen för eventuella förhistoriska boplots- och/eller aktivitetsytor.

Etapp 2. Inom de bedömda eventuella boplots- och/eller aktivitetsytor (se etapp 1) grävdes totalt 19 sökschakt med hjälp av grävmaskin. Schaktens längd varierade mellan 7 och 35 meter och var cirka 1,5 meter breda. Sökschakten grävdes ned till av kultur opåverkad mark och delar av schakten rensades för hand. Syftet med sökschaktningen var att spåra ovan mark ej synliga fornlämningar i form av fynd och/eller anläggningar.

Samtliga sökschakt mättes in digitalt med en totalstation och beskrevs i text. Under utredningen utfördes fotodokumentation med hjälp av digitalkamera.

Landskap

Natur

Utredningsområdet var beläget i den södra delen av Nyköpingsåns dalgång och låg mellan cirka 25-35 meter över havet. Området utgjordes till största delen av åkermark som sluttade svagt mot norr. Jordmånen bestod huvudsakligen av postglacial lera (SGU). Inom utredningsområdets östra del återfanns ett mindre delvis trädbevuxet impediment med berg i dagen.

Kultur

Utredningsområdet var beläget inom ett mycket fornlämningsrikt område i Nyköpingsåns dalgång med lämningar från senneolitikum fram till sen tid. Området återfanns inom ett riksintresseområde (D:52) kring Nyköpingsåns dalgång. Framförallt karakteriseras riksintresseområdet av en markant jordbruksbygd, stora gårdar samt rikligt med fornlämningar (Sörmlandsbygden 1988:2, s. 47).

Inga arkeologiska undersökningar har tidigare utförts inom utredningsområdet. År 2005 utförde Sörmlands museum en särskild utredning strax norr om det här aktuella utredningsområdet (se Gustafsson, 2006:09). Här påträffades bland annat en förhistorisk boplat (Nikolai 607) och en hällristningslokal (Nikolai 609).

I närområdet till planområdet finns det ytterligare fornlämningar i form av ännu en hällristning (Nikolai 405:1) samt Bagartorps gamla tomt strax väster om planområ-

det. Platsen utgörs av en bytomt/gårdstomt belagd från historisk tid (Nikolai 525:1). Här finns även resterna efter ytterligare en byggnad (Nikolai 536:1) samt en smedja (Nikolai 537:1). Till Bagartorps gamla tomt har även tre skafthålsyxor och en flintdolk tidigare knutits och som eventuellt kan dateras till senneolitikum/bronsålder (Nikolai 274:1). Fyra skärvstenshögar återfinns drygt 100 meter väster om utredningsområdet invid Bagartorp, vilka troligen kan dateras till bronsålder (Nikolai 538:1-2). Direkt norr om utredningsområdet har ytterligare fynd av lösfunna skafthålsyxor (Nikolai 271:1) gjorts. Cirka 500 meter norr om utredningsområdet finns ett gravfält från yngre järnålder samt runstenar och en bro (Nikolai 5:1). Cirka 900 meter nordöst om utredningsområdet återfinns en av Södermanlands största hällristningskomplex, den så kallade Släbroristningen (Nikolai 340:1) som kan dateras till bronsålder. Vidare finns det gott om kulturhistoriska lämningar från historisk och sen tid, företrädesvis söder om utredningsområdet, till exempel berg- och lertäkter (Nikolai 541:1 och 557:1) och gruvhål (277:1, 285:1-2, 293:1 och 420:1). För ytterligare information se FMIS.

Inom det aktuella utredningsområdet var ett impediment med berg i dagen beläget. På berghällen har en hällristning i form av en skålgrop (Nikolai 406:1) tidigare påträffats och registrerats. Skålgropen är cirka fem centimeter stor och cirka 0,5 centimeter djup (FMIS).

Beskrivning av den särskilda utredningen

Inledning

Vid utredningstillfället var hällristningslokalen (Nikolai 406:1) överväxt med mossa och annan föna, varvid skålgropen ej gick att identifiera. Vid arbetstillfället ansågs det heller inte vara av vikt att rensa upp hällen, då fornlämningen redan var registrerad.

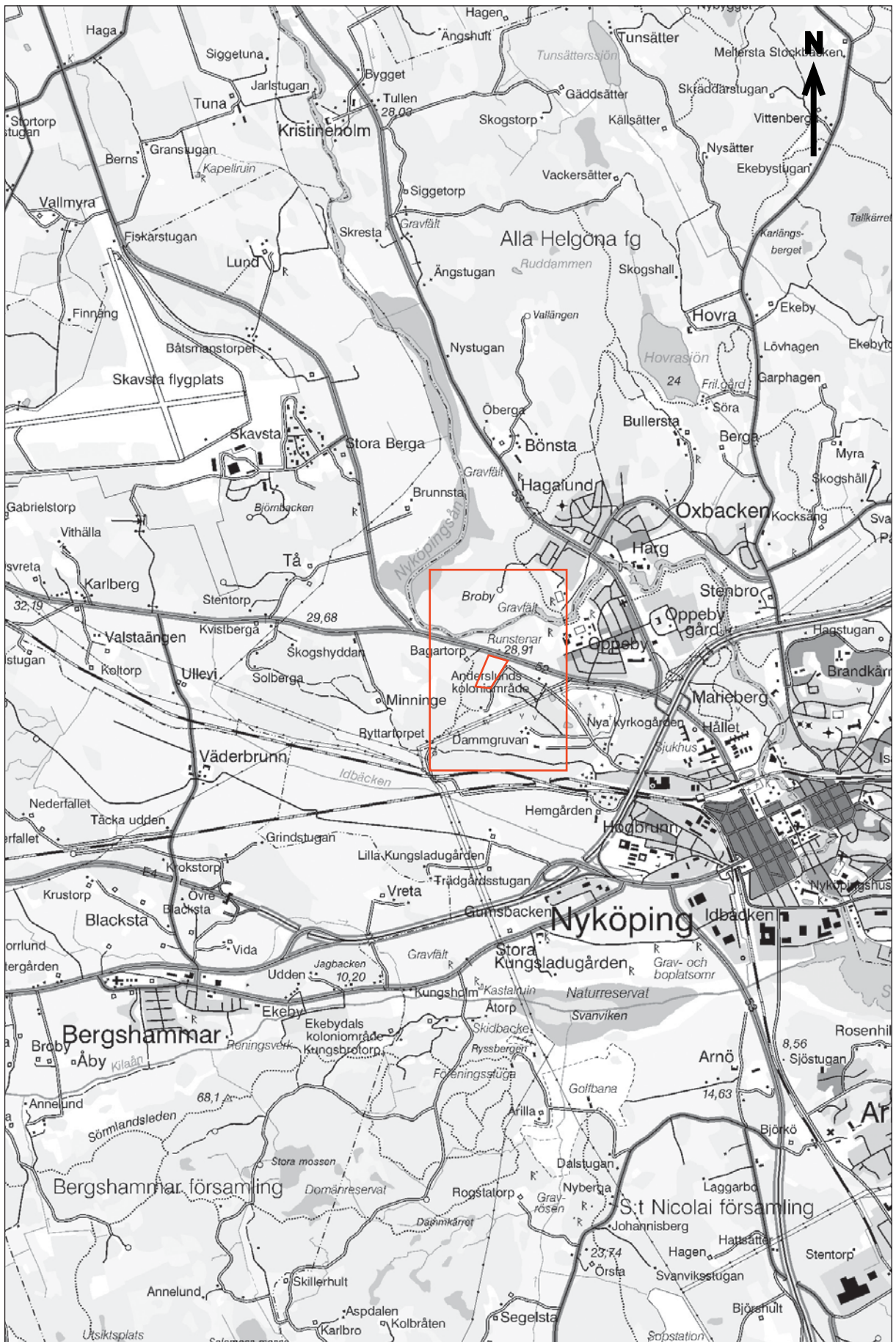
Under inventeringstillfället kunde det konstateras att stora delar av åkermarken inom utredningsområdet utgjordes av lämpliga boplatsslägen (se bilaga 3).

Resultat

Vid den efterföljande sökschaktningen öppnades totalt 19 schakt upp. Längden på schakten varierade mellan cirka 7-35 meter, medan bredden var cirka 1,5 meter och djupet uppgick till mellan 0,20-0,40 meter. Under ploggången utgjordes jordmånen till övervägande del av silt och lerig silt. I nordvästra delen utgjordes jordmånen av sandig morän och runt impedimentet med skålgropshällen framkom även sandig silt i några schakt. Delar av schakten rensades för hand. Enstaka förekomster av yngre rödgods samt tegelfragment förekom generellt i schakten. Inga fynd tillvaratogs.

Figur 2. Utredningsområdet utgjordes till övervägande del av åkermark. I bildens vänstra del skimtar en mindre förhöjning där hällristningen, Nikolai 406:1, var belägen. Bilden är tagen från norr. Foto: Patrik Gustafsson, 2006. Sörmlands museum.

Figur 3. Utdrag ur Gröna kartans blad (GSD) Nyköping 9H SV med utredningsområdet markerat. Skala 1:50 000.

Inget av antikvariskt intresse framkom vid den särskilda utredningen inom område för planerad detalplan. Beslut om vidare åtgärder fattas av länsstyrelsen i Södermanlands län.

Sammanfattning

Sektor arkeologi vid Sörmlands museum har under perioden 2006-05-24 & 2006-06-02 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Nyköpings kommun hade beslutat att påbörja arbetet med att utreda förutsättningarna för ny detaljplan inom ett område söder om Rv 52 i Nyköpings västra utkant.

Bakgrunden till den nya detaljplanen var att intressenten/ägaren hade för avsikt att anlägga trädgård med utställning och försäljning av trädgårdsartiklar, ny parkeringsplats samt uppföra ett bostadshus inom det planerade detaljplaneområdet. Inom planområdet och i närområdet fanns flera kända fasta fornlämningar registrerade. Lämningarna kan utifrån typ, form och läge i landskapet knytas till tidsperioden senneolitikum/bronsålder-historisk tid. Den kända fornlämningsbilden, tillsammans med de topografiska förutsättningarna, indikerade att det kunde finnas hittills okända fornlämningar inom aktuellt planområde. Utredningsområdet var beläget inom Anderslund 1:3, Oppeby, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län (se figur 1 & 3).

Utredningsområdet var cirka 365 meter långt och cirka 205 meter brett, det vill säga cirka 45 842 m² stort.

19 sökschakt av varierande längd togs upp inom utredningsområdet. Inget av antikvariskt intresse framkom vid den särskilda utredningen inom område för planerad detalplan. Beslut om vidare åtgärder fattas av länsstyrelsen i Södermanlands län.

Referenser

Digitala fastighetskartan (GSD). Geografiska Sverigedata. Fastighetskartan med höjdkurvor, Södermanlands län. Lantmäteriet, Gävle.

Gröna kartan (GSD). Geografiska Sverigedata. Södermanlands län. Lantmäteriet, Gävle.

Gustafsson, Patrik. 2006. *Släbro*. Oppeby 1:1, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län. Särskild utredning. *Arkeologiska meddelanden 2006:08*. Nyköping.

Informationssystemet om fornminnen (FMIS). Nikolai och Helgona socknar, Södermanlands län. Riksantikvarieämbetet. Datauttag 20070110.

Jordartskartan; Nyköping 9H SV; Serie AE nr 68. Sveriges geologiska undersökning (SGU). Stockholm 1972.

Sörmlandsbygden 1988:2. Red. Rolf Ryberg. Södermanlands hembygdsförbunds årsbok. Femtiosjätte årgången. Nyköping.

Arkiv

Statens historiska museer (SHM)

Översiktsdatabasen, Södermanlands län, S:t Nikolai socken., Södermanlands län.

FMR. *Fornminnesregister för Södermanlands län. Sörmlands museums arkiv och bibliotek*.

Sörmlands museum (SMA).

Sörmlands museums föremålsdatabas.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2007:04
Södermanlands museums dnr: KN-KUS06-188
Länsstyrelsens dnr: 431-3079-2006
Tid för undersökningen: 2006-05-24 & 2006-06-02
Personal: Patrik Gustafsson, Mikael Nordin & Ingeborg Svensson
Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige.
09H 3d. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Skala 1:10 000.

x6516444 y1566844 (SV)

Koordinatsystem: RT 90 2,5 gon v

Höjdsystem: RH 70

Utredningsområde: Extensivt; 45 842 m², Intensivt; 542 m².

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums arkiv.

Bilagor

1. Schakttabell

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Terräng/Lagerföljd	X	Y
1.	29 x 1,5	0,40	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter sandig silt	65 166 655,679	15 670 556,110
2.	14 x 1,5	0,35	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter lera	65 166 229,780	15 670 473,173
3.	15 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter lera	65 165 860,322	15 670 169,335
4.	14 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter siltig lera	65 165 459,700	15 669 810,294
5.	29 x 1,5	0,40	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter sandig silt	65 165 029,314	15 669 522,822
6.	7 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter siltig lera	65 164 775,539	15 669 066,520
7.	13 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter siltig lera	65 164 858,349	15 668 695,877
8.	12 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter siltig lera	65 165 188,241	15 669 068,190
9.	15 x 1,5	0,40	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter sandig silt	65 165 796,317	15 669 281,788
10.	16 x 1,5	0,40	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter sandig silt	65 166 241,729	15 669 451,227
11.	15 x 1,5	0,40	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter sandig silt	65 166 611,177	15 669 594,092
12.	17 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter silt	65 167 007,541	15 669 774,221
13.	15 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter silt	65 166 522,883	15 669 205,238
14.	16 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter grusig silt	65 166 043,268	15 669 749,592
15.	14 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,35 m matjord, därefter silt.	65 166 885,617	15 670 089,983
16.	35 x 1,5	0,40	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter silt och sand	65 166 793,356	15 670 869,305
17.	17 x 1,5	0,25	Åkermark; 0,15 m matjord, därefter morän	65 167 610,535	15 669 488,115
18.	14 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter silt	65 165 812,981	15 669 002,298
19.	13 x 1,5	0,30	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter silt	65 166 126,060	15 669 092,604

